

УДК: 347.4(477)

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-5\(23\)-495-508](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-5(23)-495-508)

Горбова Наталя Аркадіївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та публічного адміністрування, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66, <https://orcid.org/0000-0003-1428-895X>

Костів Іван Ярославович кандидат юридичних наук, викладач кафедри цивільного права, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57, <https://orcid.org/0009-0001-7464-8999>

Кузьменко Олена Юріївна старший викладач кафедри економіки та морського права, Херсонська державна морська академія, 73009, м. Херсон, просп. Ушакова, 20, <https://orcid.org/0000-0001-7542-7322>

ДОГОВІРНЕ ПРАВО: УКЛАДАННЯ, ВИКОНАННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ДОГОВОРІВ

Анотація. Договірне право як одна з основоположних категорій приватного права відіграє фундаментальну роль у регулюванні цивільно-правових відносин у сучасному світі. У цій статті проведено комплексний аналіз теоретичних основ договірного права України та його відображення в чинному законодавстві. Особливу увагу приділено концептуальним засадам укладання, виконання та припинення цивільних договорів.

Досліджено історичний розвиток договірного права та його основні теоретичні підходи, зокрема класичну договірну теорію, економічні та соціологічні концепції, що дозволило визначити взаємозв'язок між теорією та практикою. Аналіз укладання та виконання цивільних договорів у контексті принципів свободи договору, добросовісності та рівності сторін дав змогу окреслити сучасний стан і тенденції розвитку договірного права України. Значну увагу приділено розгляду питань забезпечення належного виконання договірних зобов'язань та відповідальності за їх порушення.

Припинення цивільних договорів в Україні досліджено через призму нормативного регулювання та судової практики. Виокремлено основні підстави припинення договорів, зокрема виконання зобов'язань, розірвання за згодою сторін або рішенням суду, неможливість виконання, смерть фізичної особи чи ліквідація юридичної особи. Проаналізовано наслідки припинення

договірних зобов'язань та розкрито роль принципів справедливості та добросовісності при вирішенні спорів щодо договорів.

У статті підкреслено актуальність систематизації договірного права України та необхідність гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, зокрема принципами UNIDROIT, Європейськими принципами договірного права та Конвенцією ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів. Запропоновано вдосконалити правове регулювання укладання, виконання та припинення цивільних договорів на основі міжнародних підходів та кращих практик.

Загалом стаття забезпечує комплексний аналіз договірного права України, надаючи цілісний погляд на виклики та перспективи розвитку цієї правової галузі у контексті укладання, виконання та припинення цивільних договорів.

Ключові слова: договірне право, цивільний договір, укладання договору, виконання договору, припинення договору, свобода договору, принцип добросовісності, систематизація договірного права.

Horbova Natalia Arkadiivna Candidate of pedagogical sciences, Associate professor, Associate professor of the Department of Management and Public Administration, Dmytro Motorny Tavria State Agrotechnological University, 69600, Zaporizhzhia, St. Zhukovsky, 66, <https://orcid.org/0000-0003-1428-895X>

Kostiv Ivan Yaroslavovych Candidate of Legal Sciences (Ph.D.), Senior Teacher of the Department of Civil Law, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 76000, Ivano-Frankivsk, St. Shevchenko, 57, <https://orcid.org/0009-0001-7464-8999>

Kuzmenko Olena Yuriivna Senior Lecturer of the Department of Economics and Maritime Law, Kherson State Maritime Academy, 73009, Kherson, Ave. Ushakova, 20, <https://orcid.org/0000-0001-7542-7322>

CONTRACT LAW: CONCLUSION, PERFORMANCE AND TERMINATION OF CIVIL CONTRACTS

Abstract. Contract law, as one of the fundamental categories of private law, plays a crucial role in regulating civil-legal relations in the modern world. This article provides a comprehensive analysis of the theoretical foundations of contract law in Ukraine and its reflection in current legislation. Particular attention is given to the conceptual principles of conclusion, performance, and termination of civil contracts.

The historical development of contract law and its main theoretical approaches, including classical contract theory, economic and sociological concepts, were examined to determine the relationship between theory and practice. An analysis of the conclusion and performance of civil contracts in the context of the principles of freedom of contract, good faith, and equality of parties enabled us to outline the current state and trends in the development of Ukrainian contract law. Significant attention is given to ensuring the proper performance of contractual obligations and liability for their breach.

The termination of civil contracts in Ukraine was studied through the lens of regulatory frameworks and judicial practice. The main grounds for termination were identified, including the fulfillment of obligations, termination by mutual agreement or court decision, impossibility of performance, death of an individual, or liquidation of a legal entity. The consequences of terminating contractual obligations were analyzed, and the role of principles of justice and good faith in resolving disputes regarding contracts was revealed.

The article emphasizes the relevance of systematizing Ukraine's contract law and the need to harmonize national legislation with international standards, including the UNIDROIT principles, European Principles of Contract Law, and the UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods. It proposes improving the legal regulation of the conclusion, performance, and termination of civil contracts based on international approaches and best practices.

Overall, the article provides a comprehensive analysis of Ukrainian contract law, offering a holistic view of the challenges and prospects for the development of this legal field in the context of concluding, performing, and terminating civil contracts.

Keywords: contract law, civil contract, conclusion of contract, performance of contract, termination of contract, freedom of contract, principle of good faith, systematization of contract law.

Постановка проблеми. Договірне право, як одна з основоположних категорій приватного права, виступає фундаментом регулювання суспільних відносин у сучасному світі. Історично договір відіграє роль засобу саморегуляції учасників правовідносин, дозволяючи їм реалізувати власні інтереси та права на засадах свободи та рівності. В умовах розвитку ринкової економіки та інтеграції України у світовий економічний простір питання правового регулювання договірних відносин набувають особливої актуальності.

Дана наукова стаття має на меті висвітлити концептуальні засади договірного права, розглядаючи його в контексті укладання, виконання та припинення цивільних договорів. Ми прагнемо дослідити різноманітні теорії

договірному права та виявити їх відображення в цивільному законодавстві України, виявивши при цьому можливі прогалини та суперечності.

Відправним пунктом для розгляду цієї тематики є аналіз основоположних теоретичних підходів до розуміння договору як правового інституту: від класичної договірної теорії до сучасних економічних та соціологічних підходів. Також важливою є оцінка впливу цих підходів на чинне законодавство України, зокрема на нормативні положення Цивільного кодексу України та практику його застосування.

Особливу увагу буде приділено таким питанням, як укладання цивільних договорів у сучасних умовах, забезпечення їх належного виконання, а також аналізу підстав і механізмів припинення договірних зобов'язань. Крім того, розглядатимуться питання забезпечення справедливому балансу між інтересами сторін договору, їх правової визначеності та ефективного захисту від порушень.

Таким чином, ця стаття має на меті забезпечити всебічний аналіз договірному права крізь призму його теоретичних основ та сучасного нормативного регулювання в Україні, пропонуючи комплексний погляд на виклики та перспективи розвитку цієї правової галузі в контексті укладання, виконання та припинення цивільних договорів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання укладання, виконання та припинення цивільних договорів, які є центральними аспектами договірному права, широко досліджуються в наукових працях вітчизняних та зарубіжних дослідників. Так, О.А. Гриценко у своїй роботі [1, с. 5-12] акцентує увагу на важливості застосування системного підходу до аналізу договірному права, підкреслюючи, що договірне право слід розглядати як цілісну систему правових норм і принципів, яка регулює договірні відносини у суспільстві. Крім того, Гриценко звертає увагу на специфіку структурно-функційного методу, що дозволяє розкрити функції та структуру договорів у сучасному праві. І.І. Єфремова та І.Ю. Ломакіна у статті [2, с. 60-66] вказують на певні відмінності між українським законодавством та європейськими стандартами, зокрема щодо визначення свободи договору та обмежень цього принципу. Авторами також висвітлено проблему обмеження свободи договору імперативними нормами та важливість застосування принципу добросовісності у договірних відносинах. О.О. Колобиліна у своїй роботі пропонує авторське визначення цивільно-правової угоди та розкриває ключові ознаки цивільно-правового договору [3, с. 74-79]. Вона зазначає, що договір є інститутом цивільного права, який виступає важливим джерелом регулювання правовідносин. Авторка звертає увагу на такі характеристики договору, як його добровільність, персоніфікований характер та гнучкість умов.

Корифей вітчизняної цивілістики В.В. Луць відзначав, що договірне право України перебуває в стані постійного розвитку та вдосконалення, спричиненого процесом європеїзації законодавства [4, с. 52-55]. Особливу увагу автор приділяв проблемам систематизації договірного права та гармонізації його з європейськими стандартами.

С.А. Подоляк у своїй порівняльно-правовій статті зазначає, що італійське договірне право спрямоване на захист слабшого контрагента, особливо у випадках, коли одна зі сторін займає боргову позицію або має менше досвіду [5, с. 483-485]. В.О. Савченко розкриває механізми укладання договору через пропозицію (оферту) та її прийняття (акцепт) [6, с. 32-36]. Автор звертає увагу на особливості реалізації свободи волі сторін на стадії укладання договору, аналізуючи питання форми та змісту оферти. Крім того, Савченко досліджує проблему моменту укладання договору у разі отримання акцепту. А.В. Устименко досліджує принцип тлумачення неоднозначних умов договору на користь сторони, яка не складала цей договір [7, с. 113-119]. Авторка аналізує застосування принципу *contra proferentem* у вітчизняному законодавстві та практиці, підкреслюючи необхідність його гармонізації з європейськими підходами. О.Ю. Черняк аналізує проблематику форми договору та її роль у забезпеченні належного виконання зобов'язань [8, с. 117-120]. Авторка звертає увагу на важливість адаптації українського законодавства до європейських стандартів щодо форми договорів, особливо електронних.

Н.В. Шишка розглядає питання кодифікації та систематизації договірного права в Україні [9, с. 104-108]. Автор відзначає, що відсутність єдиного кодифікованого акта, присвяченого договірному праву, ускладнює процес укладання та виконання договорів. Авторка пропонує створення окремого Кодексу договірного права.

Нарешті, О.С. Яворська досліджує роль договірного права як важливого інструмента регулювання цивільних відносин [10, с. 148-158]. Професорка підкреслює, що договірне право забезпечує ефективне врегулювання відносин між учасниками цивільного обороту, створюючи правову визначеність та передбачуваність.

Таким чином, проведений огляд літератури показує, що договірне право є багатогранною та динамічною галуззю права, яка постійно розвивається. Науковці висвітлюють різні аспекти договірного права, включаючи методологічні засади, принципи, форми договорів, а також міжнародні аспекти регулювання договірних відносин.

Метою даного дослідження є комплексне вивчення договірного права України через призму укладання, виконання та припинення цивільних договорів. Особливу увагу приділено виявленню та аналізу різних теоретичних підходів до розуміння договірного права, їхньому відображенню в цивільному законодавстві України та практиці його застосування.

Методологія дослідження договірного права України базується на комплексному підході до аналізу укладання, виконання та припинення цивільних договорів. У рамках цього підходу використовуються системний, структурно-функційний та порівняльно-аналітичний методи, що дозволяє створити багатогранну картину досліджуваної теми.

Системний підхід дозволяє розглядати договірне право як цілісну систему взаємопов'язаних правових норм і принципів, що регулюють відносини між учасниками договірних зобов'язань. Структурно-функційний метод забезпечує розкриття структури договірного права та функціонування його елементів у контексті укладання, виконання та припинення цивільних договорів. В рамках цього підходу. Нарешті, порівняльно-аналітичний метод дозволяє зіставити правове регулювання договірних відносин у різних правових системах та визначити можливі напрями вдосконалення законодавства України.

Поєднання цих методів дозволяє провести всебічне дослідження договірного права України та його теоретичних основ, виявити прогалини та недоліки чинного законодавства, а також запропонувати обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання укладання, виконання та припинення цивільних договорів.

Виклад основного матеріалу. I. Теоретичні основи договірного права та їх відображення в цивільному законодавстві України. Договірне право, як частина приватного права, має давню історію та багаті теоретичні основи, що формувалися впродовж століть. Його становлення почалося ще в часи римського права, коли договір розглядався як волевиявлення сторін, спрямоване на встановлення прав і обов'язків між ними. Основні положення цього періоду були відображені в знаменитих кодексах, таких як *Corpus Juris Civilis* Юстиніана. У середньовіччі договірне право в Європі зазнало впливу канонічного права, внаслідок чого виникла концепція *pacta sunt servanda*, яка проголошувала, що договори повинні виконуватися. Новий час ознаменувався розвитком класичної договірної теорії у працях філософів-просвітників Джона Локка, Жана-Жака Руссо та інших. Ця концепція передбачала свободу укладання договорів як природне право людини та обмеження втручання держави в договірні відносини.

З розвитком цивілізації та наукової думки виникло кілька теоретичних підходів до розуміння природи договору. Класична договірна теорія ґрунтується на ідеї свободи договору та рівності сторін. Договір розглядається як акт вільного волевиявлення сторін для досягнення взаємної вигоди, а основна увага приділяється дотриманню формальних вимог та букві закону. Соціологічна договірна теорія зосереджує увагу на суспільних функціях договору та інтересах не лише сторін, але й суспільства в цілому. Вона виникла

внаслідок усвідомлення соціальних нерівностей між сторонами та необхідності забезпечення справедливого розподілу ризиків. Ця теорія вимагає активнішого втручання держави в договірні відносини для захисту слабшої сторони. Економічна договірна теорія розглядає договір як інструмент оптимального розподілу ресурсів між учасниками економічних відносин. Підхід "економічного аналізу права" (law and economics) пропонує використовувати критерії ефективності при вирішенні договірних спорів. Теорія розподілу ризиків вивчає механізми розподілу ризиків між сторонами договору та набуває важливості в умовах глобалізації й швидкозмінної економіки.

Сучасне цивільне законодавство України, зокрема Цивільний кодекс України (ЦКУ), ввібрало в себе багато теоретичних підходів до договірного права. Основними принципами договірного права в Україні є свобода договору, принцип рівності сторін та принцип добросовісності. Свобода договору означає, що сторони мають право самостійно обирати контрагентів та визначати умови договору, що закріплено у статті 627 ЦКУ. Принцип рівності сторін передбачає рівність учасників договірних відносин незалежно від їхнього соціального чи економічного статусу. Принцип добросовісності зобов'язує учасників договору діяти добросовісно та розумно при укладанні та виконанні договорів.

Питання укладання та виконання договорів регулюються загальними положеннями глави 16 ЦКУ. Договір вважається укладеним, коли сторони досягли згоди з усіх істотних умов. Згідно зі статтею 629 ЦКУ, договір є обов'язковим для виконання сторонами. Розірвання договорів можливе за взаємною згодою сторін або на підставах, передбачених законом, як-от зазначено у статті 651 ЦКУ. Договір може бути припинений унаслідок виконання зобов'язань, неможливості виконання чи смерті сторони.

Незважаючи на загальний позитивний розвиток договірного права в Україні, залишаються певні проблеми, які потребують вирішення. Серед них варто виділити суперечності між теорією та практикою, недостатнє нормативне регулювання окремих видів договорів та необхідність гармонізації з міжнародними стандартами. Свобода договору на практиці часто обмежується адміністративними та економічними чинниками, а також існує ризик одностороннього розірвання договору через недосконале формулювання істотних умов. Недостатність нормативного регулювання окремих видів договорів, таких як договори франчайзингу, аутсорсингу та ліцензування, вимагає більш чітких положень у законодавстві. Крім того, залишається неврегульованим питання електронних договорів.

Ще однією важливою проблемою є гармонізація договірного права України з міжнародними стандартами. Відсутність адаптації договірного права

до принципів UNIDROIT та стандартів Європейського Союзу, а також неврахування положень Конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів вимагають негайної уваги. Адаптація українського договірного права до цих стандартів та узгодження з міжнародними практиками дозволять створити більш ефективне правове поле для регулювання договірних відносин в Україні.

Таким чином, теоретичні підходи до договірного права суттєво впливають на формування та застосування цивільного законодавства України. Їхнє подальше вдосконалення та узгодження з міжнародними стандартами сприятиме створенню більш ефективного правового поля для регулювання договірних відносин у нашій державі.

II. Укладання та виконання цивільних договорів у правовій системі України. Договіrne право є серцем цивільно-правових відносин, оскільки саме укладання та виконання договорів забезпечують функціонування економіки та захист інтересів громадян. У цьому розділі розглядаються питання укладання та виконання цивільних договорів у контексті правової системи України.

Згідно з принципом свободи договору, закріпленим у статті 627 Цивільного кодексу України, сторони мають право вільно обирати контрагентів, визначати зміст та умови договору. Свобода договору, однак, не є абсолютною: вона обмежується імперативними нормами закону та моральними засадами суспільства. Наприклад, сторони не можуть укладати договори, що суперечать закону, інтересам суспільства чи порушують права третіх осіб. Укладання договору вимагає досягнення згоди між сторонами щодо його істотних умов, серед яких мета, обсяг та характер зобов'язань. Відповідно до статті 638 ЦКУ, договір вважається укладеним, якщо сторони досягли згоди з усіх істотних умов.

Істотні умови договору залежать від його виду. Наприклад, для договору купівлі-продажу істотною умовою є предмет договору (його вид, кількість, якість). У договорі оренди істотними умовами є об'єкт оренди, розмір орендної плати та строк оренди. Для укладання окремих видів договорів закон вимагає додержання певної форми: письмової чи нотаріальної. Порушення вимог щодо форми може спричинити визнання договору недійсним.

Згідно з принципом *pacta sunt servanda*, договір є обов'язковим для виконання сторонами, а невиконання чи неналежне виконання його умов тягне за собою відповідальність. Виконання зобов'язань має здійснюватися належним чином, відповідно до умов договору та вимог закону, і в установлені строки. Стаття 526 ЦКУ проголошує обов'язок сторін виконувати зобов'язання належним чином, а стаття 530 визначає строки виконання зобов'язань. У разі порушення зобов'язань настає відповідальність, яка може виражатися у сплаті

неустойки, відшкодуванні збитків чи інших санкціях, передбачених законом або договором.

Забезпечення виконання зобов'язань є важливим аспектом договірному права, адже воно дозволяє сторонам упевнитися у надійності свого контрагента. В Україні застосовуються різні способи забезпечення виконання зобов'язань, такі як неустойка, застава, порука, гарантія, завдаток тощо. Вони регулюються главою 49 ЦКУ та іншими нормативними актами. Наприклад, у разі порушення зобов'язання щодо якості товару, передбаченого договором купівлі-продажу, покупець має право вимагати відшкодування збитків або заміни товару. Крім того, цивільне законодавство України містить положення про припинення зобов'язань, зокрема їх виконанням, зарахуванням зустрічних вимог, новацією, відмовою кредитора прийняти виконання тощо.

Відносно судової практики слід зазначити, що суди України дедалі частіше звертаються до принципу добросовісності при вирішенні договірних спорів, що знаходить своє відображення у рішенні Верховного Суду. Наприклад, добросовісність є визначальним фактором при розгляді справ про визнання договорів недійсними чи укладання договорів на несправедливих умовах. Це сприяє підвищенню рівня захисту прав сторін та зміцненню довіри до судової системи.

Водночас залишається низка проблем, пов'язаних із правовим регулюванням укладання та виконання цивільних договорів. Перш за все, на практиці часто виникають суперечки щодо тлумачення умов договору та істотності порушень зобов'язань. Недостатньо чітко врегульовані питання укладання та виконання електронних договорів, що набувають популярності у сучасних умовах. Також наявні проблеми з визначенням строків виконання зобов'язань та їх забезпеченням.

Для вдосконалення правового регулювання укладання та виконання цивільних договорів в Україні важливо враховувати міжнародні стандарти, включаючи принципи UNIDROIT, Європейські принципи договірному права та положення Конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів. Гармонізація національного законодавства з цими стандартами сприятиме підвищенню ефективності договірному права та захисту прав учасників договірних відносин.

Отже, договірне право України у сфері укладання та виконання цивільних договорів ґрунтується на принципах свободи договору, добросовісності та обов'язковості виконання зобов'язань. Однак низка проблем залишається невирішеною, що вимагає подальшого вдосконалення законодавства та судової практики в контексті міжнародних стандартів.

ІІІ. Припинення цивільних договорів та наслідки припинення договірних зобов'язань. Припинення цивільних договорів є важливою

частиною договірної права, яка забезпечує баланс інтересів сторін та завершення договірних зобов'язань у правовій площині. Правове регулювання припинення цивільних договорів у правовій системі України передбачає різноманітні підстави та механізми, а також охоплює питання наслідків припинення договірних зобов'язань.

Основні підстави припинення цивільних договорів закріплені у Цивільному кодексі України. Найпоширенішою підставою припинення договірних зобов'язань є їх належне виконання, що відповідає принципу *pacta sunt servanda* (ст. 599 ЦКУ). Договір вважається виконаним, коли сторони виконали всі свої обов'язки згідно з його умовами. Окрім виконання, договори можуть припинятися за згодою сторін. Стаття 651 ЦКУ дозволяє розірвати договір за взаємною згодою сторін або за рішенням суду у випадках, передбачених законом чи самим договором. Також договір може бути припинений через неможливість виконання, смерть фізичної особи або ліквідацію юридичної особи, які були стороною договору (ст. 607–615 ЦКУ).

Припинення договору внаслідок односторонньої відмови від його виконання допускається лише у випадках, передбачених законом або договором. Так, згідно зі статтею 615 ЦКУ, кредитор має право відмовитися від договору у разі невиконання зобов'язання боржником. Однак таке право повинно бути обґрунтоване суттєвим порушенням умов договору або принципу добросовісності. Також у випадку укладання договору з порушенням законодавства чи на несправедливих умовах, договір може бути визнаний недійсним (ст. 215 ЦКУ), що також призводить до припинення договірних зобов'язань.

Наслідки припинення цивільних договорів залежать від підстав їх припинення. При належному виконанні договірних зобов'язань договір втрачає юридичну силу, і сторони звільняються від подальших обов'язків. У разі розірвання договору за взаємною згодою або рішенням суду, права та обов'язки сторін припиняються з моменту розірвання, якщо інше не передбачено умовами договору чи рішенням суду.

Важливим аспектом припинення договірних зобов'язань є відшкодування збитків та повернення майна у зв'язку з розірванням чи визнанням договору недійсним. Стаття 611 ЦКУ передбачає право на відшкодування збитків у разі невиконання або неналежного виконання зобов'язань. Якщо договір визнаний недійсним, сторони зобов'язані повернути одна одній все отримане за цим договором (двостороння реституція). У випадках, коли неможливо повернути майно в натурі, його вартість відшкодовується грошима.

З погляду судової практики припинення договорів пов'язане з вирішенням низки складних питань, зокрема щодо тлумачення умов договору та оцінки суттєвості порушень. Верховний Суд України неодноразово

наголошував на важливості дотримання принципів добросовісності та справедливості при вирішенні таких спорів. Наприклад, у справах про розірвання договору у зв'язку з невиконанням зобов'язань, суди повинні оцінювати не лише юридичні аспекти, але й фактичні обставини справи, а також розглядати наміри сторін та характер їхньої взаємодії під час виконання договору.

Однак правове регулювання припинення цивільних договорів в Україні все ще має певні прогалини та недоліки. Проблеми часто виникають через нечітке формулювання істотних умов договору та відсутність єдиних критеріїв для оцінки суттєвості порушень. Недостатнє врегулювання електронних договорів також створює труднощі при визначенні моменту їх укладання та підстав припинення.

Для вдосконалення правового регулювання припинення цивільних договорів необхідно враховувати міжнародні стандарти, зокрема принципи UNIDROIT, Європейські принципи договірної права та Конвенцію ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів. Гармонізація національного законодавства з цими стандартами сприятиме створенню більш передбачуваного та ефективного правового середовища для учасників договірних відносин в Україні.

Таким чином, припинення цивільних договорів є складним процесом, який має ґрунтуватися на принципах справедливості, добросовісності та дотриманні закону. Подальше вдосконалення правового регулювання цієї сфери сприятиме посиленню захисту прав сторін та підвищенню довіри до договірних відносин в Україні.

Висновки. У результаті проведеного дослідження договірної права України в контексті укладання, виконання та припинення цивільних договорів зроблено наступні висновки.

Теоретичні засади договірної права формують фундамент для розуміння природи та функцій договору. Вони є відображенням різних історичних, філософських та економічних концепцій. Класична договірна теорія закріплює принципи свободи договору та рівності сторін. Соціологічні та економічні підходи вносять розуміння соціальної відповідальності та ефективності договору. Цивільний кодекс України інкорпорує ці теоретичні підходи, закріплюючи базові принципи та норми договірної права.

Укладання та виконання цивільних договорів здійснюється на засадах свободи договору, добросовісності та рівності сторін. Цивільне законодавство України визначає основні умови укладання договорів, зокрема істотні умови, форму та порядок досягнення згоди між сторонами. Принцип *pacta sunt servanda* проголошує обов'язковість виконання зобов'язань. У разі порушення договору сторони мають право вимагати відшкодування збитків та застосування інших заходів відповідальності.

Припинення цивільних договорів у правовій системі України регулюється низкою підстав, зокрема виконанням зобов'язань, розірванням за згодою сторін або за рішенням суду, неможливістю виконання тощо. Застосування принципів справедливості та добросовісності при вирішенні спорів щодо розірвання договорів є ключовим аспектом захисту прав сторін. Проблема неоднозначності умов договору вирішується шляхом застосування принципу *contra proferentem*.

Систематизація договірного права є нагальним завданням сучасної правової доктрини. Відсутність кодифікованого акта, присвяченого виключно договірному праву, ускладнює практику укладання та виконання договорів. З огляду на міжнародний досвід необхідно розробити та впровадити єдиний Кодекс договірного права, який би враховував європейські стандарти та принципи.

Гармонізація національного законодавства із міжнародними стандартами та практиками договірного права є важливим етапом розвитку цієї галузі. Принципи UNIDROIT, Європейські принципи договірного права та Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів мають бути враховані при вдосконаленні українського законодавства.

Судова практика у питаннях укладання, виконання та припинення цивільних договорів відіграє визначальну роль у формуванні правової доктрини договірного права. Верховний Суд України дедалі частіше застосовує принципи добросовісності та справедливості при вирішенні спорів щодо договорів, що сприяє зміцненню довіри до судової системи та забезпеченню правової визначеності.

Отже, договірне право України перебуває в стані динамічного розвитку, прагнучи відповідати сучасним міжнародним стандартам та вимогам ринкової економіки. Укладання, виконання та припинення цивільних договорів повинно здійснюватися на засадах свободи договору, добросовісності, рівності сторін та дотримання правової визначеності. Гармонізація національного законодавства з міжнародними принципами та подальше вдосконалення судової практики сприятимуть підвищенню ефективності договірного права та захисту прав учасників договірних відносин.

Література:

1. Гриценко О.А. Методологічні основи дослідження договірного права. *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Сер.: Економічна*. 2014. № 3. С. 5–12.
2. Єфремова І.І., Ломакіна І.Ю. Принципи свободи договору і рівності сторін у договірному праві України та ЄС. *ВІСНИК НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2022. Вип. 2(54). С. 60–66. DOI: https://doi.org/10.3231/VPSP2022-2_60-66.
3. Колобиліна О.О. Цивільно-правовий договір як інститут цивільного права. *Вісник ХНУВС*. 2023. № 4(103). С. 74–79. DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2023.4.06>.

4. Луць В.В. Договірне право України: сучасний стан і тенденції розвитку. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2009. № 2, С. 52–55.
5. Подоляк С.А. Деякі аспекти правового регулювання договорів в законодавстві Італії. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 483–485. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-6/109>.
6. Савченко В.О. Оферта та акцепт як способи реалізації свободи волі в цивільному праві. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2023. № 1 (25). С. 32–36.
7. Устименко А.В. Contra proferentem rule у вітчизняній доктрині договірного права: Відповідність європейським підходам. *Право і суспільство*. 2023. № 1. С. 113–119. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.1.17>.
8. Черняк О.Ю. Форма договору в контексті європеїзації цивільного законодавства України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2022. № 56. С. 117–120.
9. Шишка Н.В. Систематизація договірного права України. Проблеми цивільного права та процесу : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 97-й річниці від дня народження Олександра Анатолійовича Пушкіна (м. Харків, 20 трав. 2022 р.). Харків, ХНУВС, 2022. С. 104–108.
10. Яворська О.С. Договірне право як регулятор цивільних відносин. *Соц.-ек. проблеми сучас. періоду України*. 2008. Вип. 6(74). С. 148–158.

References:

1. Hrytsenko, O.A. (2014). Metodolohichni osnovy doslidzhennia dohovirnoho prava [Methodological foundations of contract law research]. *Naukovi pratsi Donetskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ser.: Ekonomichna – Scientific works of the Donetsk National Technical University. Average: Economic*, 3, 5–12. [in Ukrainian].
2. Yefremova, I.I., & Lomakina, I.Yu. (2022). Pryntsypy svobody dohovoru i rивnosti storin u dohovirnomu pravi Ukrainy ta YeS [rinciples of freedom of contract and equality of parties in contract law of Ukraine and the EU]. *Visnyk NTUU "KPI". Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo – BULLETIN of NTUU "KPI". Politicalogy. Sociology. Right*, 2(54), 60–66. DOI: https://doi.org/10.3231/VPSP2022-2_60-66 [in Ukrainian].
3. Kolobylyna, O.O. (2023). Tsyvilno-pravovyi dohovir yak instytut tsyvilnoho prava [Civil law contract as an institution of civil law]. *Visnyk KhNUVS – Herald of KhNUVS*, 4(103), 74–79. DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2023.4.06> [in Ukrainian].
4. Luts, V.V. (2009). Dohovirne pravo Ukrainy: suchasnyi stan i tendentsii rozvytku [Contract law of Ukraine: current state and development trends]. *Yurydychnyi visnyk. Povitriane i kosmichne pravo – Legal Bulletin. Air and space law*, 2, 52–55. [in Ukrainian].
5. Podoliak, S.A. (2022). Deiaki aspekty pravovoho rehuliuвання dohovoriv v zakonodavstvi Italii [Some aspects of the legal regulation of contracts in Italian legislation]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 6, 483–485. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-6/109> [in Ukrainian].
6. Savchenko, V.O. (2023). Oferta ta aksept yak sposoby realizatsii svobody voli v tsyvilnomu pravi [Offer and acceptance as ways of realizing freedom of will in civil law]. *Ekspert: paradyhmy yurydychnykh nauk i derzhavnoho upravlinnia – Expert: paradigms of legal sciences and public administration*, 1(25), 32–36. [in Ukrainian].
7. Ustymenko, A.V. (2023). Contra proferentem rule u vitchyzniani doktryni dohovirnoho prava: Vidpovidnist yevropeiskym pidkhodom [Contra proferentem rule in the domestic doctrine of contract law: Compliance with European approaches]. *Pravo i suspilstvo – Law and society*, 1, 113–119. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.1.17> [in Ukrainian].

8. Cherniak, O.Yu. (2022). Forma dohovoru v konteksti yevropeizatsii tsyvilnoho zakonodavstva Ukrainy [The form of the contract in the context of the Europeanization of the civil legislation of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiia – Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Ser.: Jurisprudence*, 56, 117–120. [in Ukrainian].

9. Shyshka, N.V. (2022). Systematyzatsiia dohovirnoho prava Ukrainy [Systematization of contract law of Ukraine]. *Problemy tsyvilnoho prava ta protsesu: tezy dop. uchashnykiv nauk.-prakt. konf., prysviach. 97-i richnytsi vid dnia narodzhennia Oleksandra Anatoliiovycha Pushkina (m. Kharkiv, 20 trav. 2022 r.). Kharkiv, KhNUVS*, 104–108. [in Ukrainian].

10. Yavorska, O.S. (2008). Dohovirne pravo yak rehulator tsyvilnykh vidnosyn [Contract law as a regulator of civil relations]. *Sots.-ek. problemy suchas. periodu Ukrainy – Socio-ecological problems of the modern period of Ukraine*, 6(74), 148–158. [in Ukrainian].